

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun
Forsknings- og høyere utdanningsminister Oddmund Hoel

01.03.2024

NITOs innspill til statsbudsjett for 2025

NITO – Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon er landets største organisasjon for ingeniører og teknologer med over 106 000 medlemmer, hvorav 13 000 studentmedlemmer.

Skape og utvikle den kompetansen Norge har behov for

Kompetanse er en forutsetning for å finne smartere, mer effektive og grønnere løsninger, produsere nok kraft for å klare elektrifiseringen av samfunnet, ta i bruk teknologi og ikke minst kunstig intelligens, og samtidig sikre høy verdiskaping for å opprettholde og utvikle velferdssamfunnet.

Tiltak for en bærekraftig økonomi må følges av tiltak for rekruttering og kompetanseheving innen teknologisk kompetanse. Det er behov for en gjennomgående teknologi- og realfagssatsning som sikrer at vi klarer å møte etterspørselen i et arbeidsmarked i rask endring. Denne kompetansen er avgjørende for utviklingen arbeidslivet skal igjennom – være seg offentlig, privat eller ideell sektor.

Styrke ingeniør- og teknologiutdanningene i høyere utdanning

Ingeniør- og teknologikompetanse er avgjørende i den grønne og digitale omstillingen, og det er stor mangel på denne kompetansen i dag. I utsynsmeldingen (Meld. St. 14 (2022–2023)) har regjeringen signalisert en prioritering av fagfelt med stort kompetansebehov, blant annet innen IKT, grønn omstilling og velferdstjenester. NITO etterlyser en kraftigere satsing, og det haster.

- Norsk arbeidsliv har behov for minst 40.000 flere arbeidstakere med IKT-utdanning fram mot 2030¹. NITO ber om at det i revidert budsjett for 2024 bevilges flere IKT-studieplasser i høyere utdanning, med en opptrapping til om lag 1700 fra budsjettet for 2025.
- Alle de fire regionale helseforetakene har i sine utviklingsplaner meldt at de har behov for flere bioingeniører fram mot 2035. Høgskolen i Innlandet har til nå brukt midlertidige midler for å kunne utdanne bioingeniører. Det er behov for fullfinansiering av disse studieplassene for å opprettholde driften. NITO ber om at det i revidert budsjett for 2024 bevilges midler til 30 studieplasser for bioingeniører ved Høgskolen i Innlandet, med en fullfinansiering i statsbudsjettet for 2025.
- Det må på plass en bred stipendordning for studenter fra land utenfor EU/EØS. Innføringen av studieavgift for studenter fra land utenfor EØS har ført til en drastisk nedgang i antallet studenter fra utlandet. Dette har særlig gått ut over rekrutteringen til teknologiske og naturvitenskapelige fag.

¹ <https://www.nito.no/politikk/undersokelser/norges-behov-for-ikt-kompetanse-i-dag-og-framover/>

Styrking av realfag og teknologi i grunnskole og videregående skole

Det som i 2019 ble omtalt som et «realfagsproblem» har nå utviklet seg til en kompetansekrise. Søkertallene til høyere realfagsutdanninger for 2023 viser en nedgang på 6,6% siden 2022, og er det laveste antall førstevalgssøkere på over 10 år². For å møte etterspørselen i et arbeidsliv i rask endring, må flere velge utdanninger og yrker innen realfag- og teknologi.

PISA-undersøkelsen fra 2022 viser at aldri før har norske elever prestert dårligere i gjennomsnitt i matematikk. I lesing og naturfag er de på samme nivå som i 2006, som da var det laveste nivået som er målt. Dette er svært bekymringsfullt. Det er også en drastisk nedgang i antallet som ønsker å utdanne seg til lærere i disse fagene.

Det er behov for en styrking av realfagene i grunnskole og videregående skole gjennom

- rekruttering av flere og bedre realfagslærere
- flere timer i naturfag i ungdomsskolen
- å styrke undervisningsressurser i realfagene for å gi elevene inspirerende og praktisk undervisning.
- koble arbeidslivet tettere på skolene for å styrke relevansen til fagene

Danmark har nylig gjennomført en Teknologipakt³ med godt resultat. Her er det nedfelt i opplæringsloven at skolene skal samarbeide med bedrifter. I Finland ble det i fjor igangsatt en omfattende nasjonal strategi med utgangspunkt i LUMA økosystem⁴, et nettverk med 13 regionale sentre som jobber for økt STEM-kompetanse. I Sverige ble det i høst lagt fram et forslag til statsbudsjett for 2024-2026 som inneholdt en betydelig satsing på STEM-fag i skolen og på ingeniørutdanningene⁵.

Tiltak for kompetanseutvikling

Det er positivt at en ny kompetansereform nå blir utredet. Kompetansereformutvalget skal legge fram sin rapport i oktober 2024, og en ny reform vil ikke komme på plass før tidligst i 2025. NITO mener det er viktig å få på plass virkemidler i budsjettet for 2025, for at flere skal få mulighet til etter- og videreutdanning. NITO ber om at regjeringene i statsbudsjettet for 2025:

- setter av minst 130 millioner til regionale kompetansefond, der partene i arbeidslivet, sammen med utdanningssektoren identifiserer behov og henter inn tilbud.
- at bransjeprogrammene for kompetanseutvikling videreføres i minimum fem år. Bransjeprogrammene for olje, gass og leverandørindustrien og for elektro/automasjon- og el-kraft/fornybarnæringen bør videreføres i minst en ny periode fra 2025.
- styrker studieforbund under Kunnskapsdepartementets budsjett.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Egil Thompson
Generalsekretær

² <https://www.samordnaopptak.no/info/om/sokertall/faktanotat-uhg-sokertall-2023.pdf>

³ <https://www.teknologipagten.dk>

⁴ <https://www.luma.fi/en/centre/>

⁵ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/regeringen-kraftsamlar-for-att-starka-ingenjorslandet-sverige/>

